

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27.04.1967, sp. zn. 6 Cz 6/67, ECLI:CZ:NS:1967:6.CZ.6.1967.1

Číslo: 7/1968

Právní věta: Nárok zlepšovatele na odměnu je nárokem právním, který podle § 21 odst. 1 vl. nař. č. 45/1957 Sb. vzniká po zavedení zlepšovacího návrhu. Prokáže-li zlepšovatel v soudním řízení, že příslušný odborový orgán byl o provedení smírčího řízení požádán a že se toto řízení nejpozději do 15 dnů neuskutečnilo z důvodů, jež stojí mimo sféry jeho působnosti, pak je tím podmínka soudní pravomoci ve smyslu § 3 odst. 8, § 31 odst. 4 zák. č. 34/1957 Sb. a § 25 vl. nař. č. 45/1957 Sb. splněna a soud nemůže odpírat ochranu práv zlepšovatele použitím ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. Nedostatek projednání nároku na odměnu za zlepšovací návrh ve smírčím řízení není neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení soudu.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 27.04.1967

Spisová značka: 6 Cz 6/67

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Řízení před soudem, Zlepšovací návrhy

Předpisy: 34/1957 Sb. § 3

§ 104

§ 21

§ 25 99/1963 Sb. § 7

§ 31 45/1957 Sb. § 6

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobou podanou o okresního soudu v Mostě se domáhali žalobci na žalovaném zaplacení částky 25 424,- Kčs z titulu odměny za zlepšovací návrh, který podali dne 22. 3. 1963. Podle tvrzení žaloby byl podaný zlepšovací návrh schválen radou KNV jako investiční úkol, o čemž byli žalobci vyrozuměni s tím, že odměnu za zlepšovací návrh mají obdržet od žalovaného. Zlepšovací návrh žalobců byl schválením investičního úkolu KNV zaveden a tím jim vznikl nárok na odměnu ve smyslu § 21 odst. 1 citovaného vládního nařízení. Žalobci se pak bezvýsledně domáhali na žalovaném uzavření dohody o odměně za zavedený zlepšovací návrh. Žalobci, jak tvrdí, se pak marně domáhali provedení smírčího řízení.

Okresní soud v Mostě řízení zastavil pro nedostatek neodstranitelných podmínek řízení podle § 104 odst. 1 o. s. ř. s odůvodněním, že před zahájením řízení u soudu nebylo provedeno smírčí řízení, jak

to požadují ustanovení § 3 odst. 6 a § 31 odst. 4 zák. č. 34/1957 Sb. ve spojitosti s ustanovením § 25 vl. nař. č. 45/1957 Sb.

Krajský soud v Úst nad Labem usnesení soudu prvního stupně potvrdil, když se v podstatě ztotožnil s právním názorem okresního soudu.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu, že těmito rozhodnutími soudů obou stupňů byl porušen zákon a tato rozhodnutí zrušil.

Z odůvodnění:

Především je třeba zdůraznit, že v případě, kde se žalobce soudním řízením domáhá nároku na odměnu za zlepšovací návrh na základě skutkového tvrzení, že jeho zlepšovací návrh byl žalovanou organizací zaveden, že však nedošlo k uzavření dohody o využití a odměně, a to za situace, kdy žalovaná organizace namítá, že zlepšovací návrh nezavedla, nebo že nejde o zlepšovací návrh, jde o spor o přiznání odměny za zlepšovací návrh, k jehož rozhodnutí je zásadně (pokud předcházelo smířčí řízení, popř. rozhodčí řízení) povolán soud. V takovémto sporu musí soud především řešit otázku, zda zlepšovací návrh byl žalovanou organizací skutečně zaveden a zda tudíž zlepšovatelé vznikl nárok na odměnu ve smyslu § 21 odst. 1 vl. nař. č. 45/1967 Sb. Vyzní-li odpověď na tuto otázku kladně, musí soud rozhodnout též o výši požadované odměny za zlepšovací návrh (§ 32 odst. 2 zák. č. 34/1957 Sb. a § 21 odst. 5 vl. nař. č. 45/1957 Sb.).

Tak je tomu - jak vyplývá z obsahu spisu - i v souzené věci. Okresní soud provedl rozsáhlé dokazování o žalobním tvrzení, když žalovaný namítal nedostatek pasivní věcné legitimace a kromě toho tvrdil, že zlepšovací návrh podaný žalobci ani nebyl dosud zaveden.

Soudy o žalobním nároku však věcně nerozhodly, protože měly za to, že není splněna podmínka soudního řízení, stanovená v § 3 odst. 8 a § 31 odst. 4 zák. č. 34/1957 Sb. Soudy byly toho názoru, že neprojednání neshody v otázce odměny za zlepšovací návrh ve smířčím řízení představuje neodstranitelný nedostatek podmínky řízení ve smyslu § 104 odst. 1 o. s. ř., který brání projednání věci u soudu. Oba soudy ponechaly bez povšimnutí tvrzení žalobců, že marně usilovali o projednání uplatněného nároku na odměnu v smířčím řízení před příslušným odborovým orgánem.

Podle § 25 odst. 1 vl. nař. č. 45/1957 Sb., nedojde-li k uzavření dohody o využití a odměně pro neshody v otázce odměny, má podnik předložit svůj návrh odměny příslušné odborové organizaci k provedení smířčího řízení. Neodstraní-li se ani v smířčím řízení rozpor mezi podnikem a navrhovatelem, rozhodne o odměně na žalobu zlepšovatele soud. O provedení smířčího řízení může požádat i zlepšovatel.

Podle § 31 odst. 4 zák. č. 34/1957 Sb., nedojde-li k dohodě s navrhovatelem (zlepšovacího návrhu), platí obdobně ustanovení § 3 odst. 8. Podle § 3 odst. 8 téhož zákona, nedojde-li k dohodě o odměně, rozhodně o ní soud, nevedlo-li smířčí řízení v příslušné odborové organizaci k odstranění neshod. Bez tohoto řízení nemůže původce (dědic) uplatnit nárok žalobou u soudu. Doba, po kterou trvalo projednávání před příslušnou odborovou organizací, se nepočítá do doby promlčení.

Usnesení předsednictva ÚRO o úkolech Revolučního odborového hnutí při uplatňování zákona o vynálezech, objevech a zlepšovacích návrzích, vydané Ústřední radou odborů dne 11. 7. 1957 jako obecně závazný předpis na základě zmocnění, obsaženého v § 25 odst. 3 vl. nař. č. 45/1957 Sb., stanovilo ve vztahu ke shora citovaným ustanovením zák. č. 34/1957 Sb. zásady pro provádění smířčího řízení, jimiž podrobně vymezilo spory, které mohou být předmětem tohoto řízení, jakož i pravomoc jednotlivých složek ROH v tomto směru. Usnesení předsednictva ÚRO mj. stanoví, že smířčí řízení uskuteční příslušný odborový orgán bez průtahů nejpozději do 15 dnů po obdržení

žádosti od vynálezce, zlepšovatele nebo hospodářského orgánu; nebylo-li při smírčím řízení dosaženo dohody, rozhodne na návrh jedné ze sporných stran soud, přičemž k soudnímu řízení je nutno předložit zápis o průběhu smírčího řízení. Základní právní otázkou je v daném případě výklad ustanovení § 31 odst. 4 a § 3 odst. 8 zák. č. 34/1957 Sb. a provedení těchto zákonných ustanovení usnesením předsednictva ÚRO z 11. 7. 1957, vydaného na základě zmocnění obsaženého v § 25 prováděcího vl. nař. č. 45/1957 Sb. Z uvedených ustanovení nepochybně vyplývá, že citované usnesení předsednictva ÚRO je prováděcím předpisem jednak k zák. č. 34/1957 Sb., jednak k vl. nař. č. 45/1957 Sb., tedy takovým předpisem, jehož ustanovení musí být při aplikaci jak zákona, tak i vládního nařízení dodržována a respektována. Z povahy těchto předpisů se tedy podává, že i 15denní lhůta stanovená jako nejzazší lhůta k uskutečnění smírčího řízení je závazná, a to nejen pro odborový orgán, který smírčí řízení má provádět, ale i pro podnik a pro zlepšovatele.

Je dlužno mít na paměti, že v daném případě jde o smírčí řízení, při kterém před odborovou organizací se konfrontují sporné názory účastníků, tj. zlepšovatele a organizace, že smírčí řízení se pouze pokouší uvést v soulad různé názory na předmět sporu a tak přispět k uzavření dohody mezi stranami. V žádném případě však smírčí orgán spor nerozhoduje. Není k tomu zmocněn žádným právním předpisem a jeho úkolem je pouze snažit se o docílení dohody a tak event. předejít soudnímu sporu.

Nárok zlepšovatele na odměnu je nárokem právním, který podle § 21 odst. 1 vl. nař. č. 45/1957 Sb. vzniká po zavedení zlepšovacího návrhu. Vznik tohoto nároku je podmíněn pouze splněním povinností, které jak zlepšovatel, tak i organizaci ukládá zákon č. 34/1957 Sb. a vládní nařízení č. 45/1957 Sb. Zavedením zlepšovacího návrhu jsou všechny podmínky splněny. V okamžiku zavedení zlepšovacího návrhu nemusí být ještě třeba znám ani úplný společenský účinek návrhu. Ten se pak zjišťuje podle článku 2 směrnice č. 164/1957 Ú. l. sledováním po dobu tří let od zavedení. Vzniká tedy v daném případě zavedením zlepšovacího návrhu zlepšovatelovi nárok na odměnu, i když třeba při zavedení dosud nelze zjistit přesnou výši této odměny.

Právní nárok zlepšovatelův na odměnu je nárokem občanskoprávním (§ 7 o. s. ř.).

Vládní nařízení č. 45/1957 Sb. ponechává ve výlučné kompetenci organizace otázku, zda určitý zlepšovací návrh má být zaveden či nikoliv. Zlepšovatel nemá právní nárok na zavedení svého zlepšovacího návrhu. Otázka zavedení je otázkou hospodářskou, která těsně souvisí s technickými podmínkami, plánovací metodikou, materiálovými a finančními možnostmi, pracovními silami atd., tedy vesměs s otázkami, jejichž rozhodování je nutno ponechat v kompetenci činitelů, kterým bylo svěřeno vedení určité organizace. Zlepšovatel, kterému organizace odmítla zavést zlepšovací návrh proto, že nepovažuje jeho zavedení za prospěšné a účelné, může podle § 16 vl. nař. č. 45/1957 Sb. pouze požádat nadřízený orgán, aby přezkoumal stanovisko organizace.

V této souvislosti sluší podotknout, že pojem „zavedení“ je nutno vykládat jako faktické opatření, kterým se předmět zlepšovacího návrhu uvedl v život, že tedy zlepšovatel vždy jest možné prokázat třeba i v soudním řízení, že organizace předmět zlepšovacího návrhu fakticky zavedla, i když tvrdí, že k zavedení nedošlo. (Kdy půjde o zavedení zlepšovacího návrhu, vyložil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 20. 5. 1965, 6 Cz 54/65). Nemůže-li však zlepšovatel prokázat, že zlepšovací návrh skutečně zaveden byl, pak, nevyhoví-li nadřízený orgán jeho žádosti o přezkoumání stanoviska podniku, právní nárok na odměnu za zlepšovací návrh podle § 21 odst. 1 vl. nař. č. 45/1957 Sb. mu nevznikl a vzniknout nemohl. Jiná situace je v těch případech, kde k zavedení zlepšovacího návrhu skutečně došlo a organizace to buď přiznává, nebo zlepšovatel do důkazními prostředky prokáže. V takovém případě vznikl zlepšovatelovi právní nárok na odměnu. Je tedy zřejmé, že zákonodárce přiznal zlepšovatelovi, jehož zlepšovací návrh byl zaveden, nárok na odměnu jako nárok občanskoprávní.

Byla-li takto osvětlena jednak povaha smírčího řízení, jednak právní povaha nároku zlepšovatele na

odměnu, pak je zřejmé, že uplatnění tohoto nároku nelze blokovat tím, že buď odborová organizace na žádost zlepšovatele o provedení smírčího řízení vůbec nereaguje, nebo že organizace provedení smírčího řízení maří tím, že je z jakýchkoli důvodů buď odmítá provést, nebo se ho nezúčastňuje, nebo dostatečným způsobem vůbec nespolupracuje k tomu, aby smírčí řízení bylo provedeno. Takový výklad právní normy by umožňoval organizacím, aby uplatnění nároků zlepšovatelů na odměnu blokovaly nebo dokonce mařily tím, že by se prostě smírčího řízení nezúčastňovaly, nebo je odmítaly provést. Zlepšovatel by prakticky zůstal bez právního prostředku, jak se domoci svého zákonného občanskoprávního nároku.

Tomuto nebezpečí jistě čelí usnesení předsednictva ÚRO z 11. 7. 1957, když stanoví, že smírčí řízení musí být provedeno do 15 dnů poté, kdy žádost o provedení smírčího řízení odborovému orgánu došla. Jde o kogentní ustanovení pokud jde o lhůtu; o tom svědčí i to, že usnesení výslovně používá výrazu: „... bez průtahů nejpozději však do 15 dnů po ...“. Stanovení krajní lhůty 15 dnů je spojeno s právními následky a ty nemohou být jiné, než že zlepšovatel (nebo vynálezce) se může po marném uplynutí této lhůty se svými nároky obrátit přímo na soud. Nebylo-li v této lhůtě smírčí řízení provedeno, je nutné je považovat za takové řízení, v němž se nepodařilo dospět k dohodě mezi zlepšovatelem a organizací a v tomto případě je zcela nepochybné, že zlepšovatel má již právo uplatnit své nároky před soudem.

V projednané věci žalobci tvrdili a dokazovali, že o provedení smírčího řízení požádali a po obdržení odmítavé odpovědi se obrátili v tomto směru na Okresní odborovou radu a později na vyšší odborové složky, že však k provedení smírčího řízení nedošlo, protože žalovaný se prostě smírčímu řízení vyhýbal a stavěl se k němu záporně.

Jedním ze základních předpokladů toho, aby smírčí řízení vůbec mohlo proběhnout, je ochota odborového orgánu, na něhož se zlepšovatel nebo organizace obrátili, takové řízení provést. Jestliže však příslušný odborový orgán vůbec není ochoten, ať již z jakéhokoliv důvodu smírčí řízení provést je nutno mít za to, že účelu sledovaného smírčího řízení nebylo dosaženo a že tedy smírčí řízení skončilo - posuzováno z procesního hlediska - bezvýsledně (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 1966, 6 Cz 104/66). Stejně se má věc, zůstalo-li smírčí řízení bezvýsledné z toho důvodu, že organizace odmítla se ho zúčastnit. Takovýto přístup odborového orgánu nemůže však být na překážku tomu, aby zlepšovatel byl odňata možnost uplatnit nárok na odměnu v soudním řízení, zejména pak, když se marně pokusil sjednat nápravu prostřednictvím nadřízeného odborového orgánu.

Tvrdili-li žalobci, že se bezvýsledně domáhali provedení smírčího řízení, bylo povinností soudu zaměřit řízení na zjištění, zda byl příslušnému odborovému orgánu návrh na provedení smírčího řízení skutečně podán a co se s ním stalo. Podle ustanovení § 6 odst. 1 vl. nař. č. 45/1957 Sb. je sice povinnost předložit návrh odměny odborové organizaci k provedení smírčího řízení uložena organizaci, avšak toto ustanovení dává tuto možnost též zlepšovatelům. Citované usnesení předsednictva ÚRO rovněž předpokládá, že se smírčí řízení uskuteční na žádost organizace (hospodářského orgánu) nebo zlepšovatele. Jestliže tedy žalobci tvrdili, že po obdržení záporné odpovědi žalovaného ONV požádali o provedení smírčího řízení Okresní odborovou radu a že se v téže otázce obrátili na Krajskou odborovou radu a Krajský výbor odborového svazu státních orgánů, bylo povinností soudu zjistit, zda návrh na provedení smírčího řízení se vůbec dostal k příslušnému ZV ROH u žalovaného ONV, popř. zda podle citovaného usnesení předsednictva ÚRO nebyla k provedení smírčího řízení příslušnou KOR z toho důvodu, že podle předmětu zlepšovacího návrhu tu šlo o smírčí řízení mezi zlepšovatelem a vyšším hospodářským orgánem.

Podání žádosti o provedení smírčího řízení u příslušného odborového orgánu je tedy první a nezbytnou podmínkou toho, aby byl splněn požadavek stanovený v citovaných ustanoveních zák. č. 34/1957 Sb. a prováděcích předpisů k němu vydaných. Jak již bylo shora dovozeno, nezáleží na tom,

z jakého důvodu se smírčí řízení ve lhůtě vymezené v usnesení předsednictva neuskutečnilo, zda pro nesprávný postup příslušného orgánu ROH nebo proto, že organizace odepírala svou účast na něm nebo jinak jeho provedení mařila. Prokáže-li tedy zlepšovatel v soudním řízení, že příslušný odborový orgán byl o provedení smírčího řízení požádán a že se toto řízení nejpozději do 15 dnů neuskutečnilo z důvodů, jež stojí mimo sféry jeho působnosti, pak je tím podmínka soudní pravomoci ve smyslu § 3 odst. 8, § 31 odst. 4 zák. č. 34/1957 Sb. a § 25 vl. nař. č. 45/1957 Sb. splněna a soud nemůže odpírat ochranu práv zlepšovatele použitím ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř.

Ostatně ani zjištění, že se smírčí řízení podle shora citovaných zákonných ustanovení nekonalo z toho důvodu, že příslušný odborový orgán o jeho provedení nebyl požádán, samo o sobě ještě neodůvodňuje zastavení řízení podle § 104 odst. 1 o. s. ř. Účast ZV ROH na tomto smírčím řízení představuje účast závodního výboru na správě závodu v rámci pravomoci závodního výboru, zúčastnit se vyřizování významných věcí organizace (srov. usnesení IV. všeodborového sjezdu, zák. č. 37/1959 Sb., připojené jako příloha k zákoníku práce), na rozdíl od účasti závodního výboru v rozhodčím řízení, v němž už nevystupuje jako orgán zúčastněný na správě (vedení) organizace, nýbrž jako společenský orgán rozhodující pracovní spory místo soudu. Tato povaha smírčího řízení plně odůvodňuje závěr, že nedostatek projednání nároku na odměnu za zlepšovací návrh ve smírčím řízení není nedostatkem podmínky řízení u soudu. Zjistí-li proto soud, že podání žaloby o zaplacení odměny za zlepšovací návrh nepředcházelo smírčí řízení, učiní sám vhodné opatření (§ 104 odst. 2 o. s. ř.) k odstranění tohoto nedostatku. Takovým opatřením bude zpravidla usnesení soudu, jímž se žalobci ukládá, aby ve stanovené lhůtě požádal příslušný odborový orgán o provedení smírčího řízení, a to pod následky ustanovení § 104 odst. 2 věta třetí o. s. ř. Situace je zde v podstatě stejná, jako byla za účinnosti zák. č. 71/1958 Sb., kdy podle ustanovení § 12 musila být náhrada škody způsobené pracovníkem organizaci projednána se závodním výborem a pracovníkem. (Srov. stanovisko občanskoprávního kolegia NS 1 Ec 41/59, uveř. pod č. 34/1959 Sbírky rozhodnutí.) Nedostatek tohoto řízení nebyl považován za nedostatek neodstranitelný a soud byl povinen pokusit se o jeho odstranění (srov. rozh. Nejvyššího soudu 4 Cz 24/60, uveř. pod č. 43/60 Sbírky rozhodnutí).

Soudy obou stupňů tedy tím, že bez dostatečného skutkového podkladu učinily závěr, že v souzené věci podmínka řízení o žalobě není splněna, neboť mu nepředcházelo smírčí řízení, a neučinily opatření k odstranění tohoto nedostatku, porušily zákon v ustanovení § 6, 120, 104 odst. 2 a § 211 o. s. ř. ve spojitosti s ustanovením § 3 odst. 8, § 31 odst. 4 zák. č. 34/1957 Sb., § 25 odst. 1 vlád. nař. č. 45/1957 Sb. a usnesení předsednictva ÚRO z 11. 7. 1957.